

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 645/2016-15

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 12. októbra 2016 predbežne prerokoval sťažnosť obchodnej spoločnosti Rapid life životná poisťovňa, a. s., Garbiarska 2, Košice, zastúpenej advokátom JUDr. Danielom Blyšťanom, Advokátska kancelária JUDr. Daniel Blyšťan, s. r. o., Rastislavova 784/68, Košice, vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 2 a čl. 20 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, práv podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane základných práv a slobôd a čl. 1 ods. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Lučenec v konaní vedenom pod sp. zn. 14 Er 291/2011 a jeho uznesením z 24. mája 2011, postupom Krajského súdu v Banskej Bystrici v konaní vedenom pod sp. zn. 2 CoE 374/2011 a jeho uznesením z 30. apríla 2012 a postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Oboer 70/2014 a jeho uznesením z 27. augusta 2015 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť obchodnej spoločnosti Rapid life životná poisťovňa, a. s., o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 9. decembra 2016 doručená sťažnosť obchodnej spoločnosti Rapid life životná poisťovňa, a. s. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namieta porušenie základných práv podľa čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 2 a čl. 20 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), práv podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane základných práv a slobôd (ďalej len „dohovor“) a čl. 1 ods. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) postupom Okresného súdu Lučenec (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 14 Er 291/2011 a jeho uznesením z 24. mája 2011, postupom Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 2 CoE 374/2011 a jeho uznesením z 30. apríla 2012 a postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Oboer 70/2014 a jeho uznesením z 27. augusta 2015 (ďalej aj „uznesenie okresného súdu, krajského súdu a najvyššieho súdu“).

2. Sťažovateľka je právnickou osobou podnikajúcou v oblasti poisťovníctva. S povinným uzavrela poisťnú zmluvu, na základe ktorej bol povinný zaviazaný platiť dohodnuté poistné. Sťažovateľka sa z dôvodu neplnenia povinností vyplývajúcich z poisťnej zmluvy povinným obrátila na základe uzavretej rozhodcovskej doložky na Arbitrážny súd Košice, ktorý povinného zaviazal na zaplatenie dlžného poistného a trov konania. Následne z dôvodu neplnenia povinností uvedených v rozhodcovskom rozsudku podala súdnemu exekútorovi návrh na vykonanie exekúcie. Žiadosť súdneho exekútora o udelenie poverenia na vykonanie exekúcie však bola okresným súdom zamietnutá v nadväznosti na konštatáciu neprijateľnosti zmluvných podmienok.

3. Sťažovateľka namieta, že okresný súd takto rozhodol bez jej účasti, bez nariadenia pojednávania a bez toho, aby preskúmal rozhodcovský spis o rozhodcovskom konaní, aby sťažovateľke dal možnosť vyjadriť sa k vykonaným dôkazom a aby vykonanie exekúcie namietal povinný v základnom, resp. vykonávacom konaní.

4. Sťažovateľka ďalej namieta, že okresný súd, krajský súd ako odvolací súd a ani najvyšší súd ako dovolací súd nevykonali vo veci pojednávanie a neinformovali ju o tom, že mienia niektorú podmienku v zmluve posudzovať ako neprijateľnú, a ani ju nevyzvali, aby sa k tejto skutočnosti vyjadrila, pričom svoje rozhodnutia riadne nezdôvodnili. Poukazuje pritom na rozhodnutie Súdneho dvora Európskej únie vo veci Csipai (C-472/11), v ktorom je *„jasne uvedené, že akonáhle súd konajúci ex offio má podľa jeho názoru dostatok skutkových a právnych zistení, aby mohol podmienku v zmluve vyhlásiť za neprijateľnú, je povinný o týchto skutkových a právnych záveroch informovať účastníkov a umožniť im kontradiktórne konať vo veci“*. Podľa sťažovateľky jej týmto postupom bola odňatá možnosť konať pred súdom a bolo porušené jej právo na spravodlivý proces. Porušenie týchto práv vidí zároveň aj v tom, že *„súdy nevykonali dokazovanie vo veci zákonným spôsobom a teda nielenže nezistili, ale ani nemohli zákonne zistiť skutkový a právny stav prípadu“*. Okresný súd podľa argumentácie sťažovateľky nevychádzal *„z obsahu rozhodcovského spisu, ale nanovo konštruoval skutkový stav“*. K listinám, ktoré okresný súd zhromaždil, sa sťažovateľka nemala možnosť procesne správnym spôsobom vyjadriť, a tak jej bolo upreté *„právo na vyjadrenie sa k správnosti, pravosti a úplnosti listinných dôkazov, ako aj k ich obsahu“*.

5. Porušenie svojich práv vidí sťažovateľka aj v tom, že jej ani jeden z uvedených súdov neumožnil preukázať individuálne dojednanie rozhodcovskej doložky, a preto považuje rozhodnutia okresného súdu a krajského súdu za arbitrárne a neodôvodnené. Odvolávajúc sa aj na rozhodnutie Súdneho dvora Európskej únie (C-342/13), uvádza, že súdy sú povinné skúmať, či rozhodcovská doložka zbavuje spotrebiteľa práva na prerokovanie veci pred všeobecným súdom alebo mu tento prístup sťažuje. Krajský súd však v jej prípade *„nevykonal dokazovanie“* a najvyšší súd iba dovolanie odmietol z procesných dôvodov, čím sťažovateľka namieta aj odňatie práva konať pred súdom.

6. Sťažovateľka navrhuje ústavnému súdu, aby nálezom vyslovil porušenie jej označených práv postupmi a uzneseniami okresného súdu, krajského súdu a najvyššieho súdu, zrušil predmetné uznesenia (pozri bod 1), vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie a rozhodol o náhrade trov jej právneho zastúpenia.

II.

7. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

8. Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

II.A K namietanému porušeniu práv napadnutým postupom a uznesením okresného súdu

9. Z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom právomoc všeobecných súdov je ústavou založená primárne („ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a právomoc ústavného súdu len subsidiárne. Z princípu subsidiarity vyplýva, že

právomoc ústavného súdu poskytnúť ochranu základným právam a slobodám je daná iba vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy. Ústavný súd sa pri zakladaní svojej právomoci riadi zásadou, že všeobecné súdy sú ústavou povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť. Preto je právomoc ústavného súdu subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (porov. II. ÚS 13/01, IV. ÚS 102/09). Ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti zistí, že sťažovateľ sa ochrany základných práv alebo slobôd môže domôcť využitím jemu dostupných a účinných prostriedkov nápravy pred iným súdom, musí takúto sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku právomoci na jej prerokovanie (porov. I. ÚS 20/02, III. ÚS 152/03).

10. Sťažovateľka napáda najprv uznesenie okresného súdu. Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka využila svoje právo podať proti uzneseniu okresného súdu odvolanie, o ktorom bol oprávnený a aj povinný rozhodnúť krajský súd. Právomoc krajského súdu rozhodnúť o odvolaní sťažovateľky v danom prípade vylučuje právomoc ústavného súdu. Vzhľadom na túto skutočnosť ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti v tejto časti odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde z dôvodu nedostatku svojej právomoci.

II.B K namietanému porušeniu práv napadnutým postupom a uzneseniami krajského súdu a najvyššieho súdu

11. Obdobné (totožné) sťažnosti sťažovateľky týkajúce sa problematiky uvedenej v časti I tohto uznesenia boli v minulosti predmetom konania pred ústavným súdom, pričom podľa platného rozvrhu práce boli pridelené všetkým senátom ústavného súdu. Z evidencie doterajšej rozhodovacej činnosti vyplýva, že ústavný súd

- väčšinu z nich odmietol pri predbežnom prerokovaní (pozri napr. uznesenia sp. zn. III. ÚS 264/2012 z 19. apríla 2012, sp. zn. III. ÚS 595/2012 z 13. decembra 2012, sp. zn. I. ÚS 332/2012 z 27. júna 2012, sp. zn. I. ÚS 359/2012 z 23. augusta 2012 a sp. zn. II. ÚS 160/2013 z 19. marca 2013),

- niektoré z nich v časti týkajúcej sa porušení označených práv podľa ústavy a dohovoru príslušnými rozhodnutiami najvyššieho súdu prijal na ďalšie konanie [uznesenia

sp. zn. I. ÚS 547/2012 zo 7. novembra 2012, sp. zn. I. ÚS 38/2013 zo 6. februára 2013, sp. zn. II. ÚS 382/2013 z 10. júla 2013 (dotýka sa dvoch sťažností spojených na spoločné konanie), sp. zn. IV. ÚS 344/2012 z 3. júla 2012 a sp. zn. II. ÚS 499/2012 z 8. novembra 2012], pričom vo vzťahu k trom z nich následne ústavný súd vyslovil, že sťažovateľkou označené práva porušené neboli, t. j. nevyhoveli im (nálezy sp. zn. I. ÚS 547/2012 z 24. októbra 2013, sp. zn. I. ÚS 38/2013 z 24. októbra 2013, sp. zn. IV. ÚS 344/2012 z 1. júla 2014), jednej z nich, naopak, II. senát ústavného súdu vyhovel (nález sp. zn. II. ÚS 499/2012 z 10. júla 2013),

- konanie o jednej zo sťažností sťažovateľky bolo uznesením sp. zn. IV. ÚS 461/2012 z 28. augusta 2012 zastavené (sťažovateľka vzala sťažnosť späť).

12. Z dôvodu odchylných právnych názorov senátov ústavného súdu pri prerokovávaní a rozhodovaní obdobných sťažností sťažovateľky ústavný súd uznesením sp. zn. PLz. ÚS 1/2014 zo 7. mája 2014 prijal toto zjednocujúce stanovisko: „Pri preskúmaní žiadosti exekútora o udelenie poverenia na vykonanie exekúcie (§ 44 Exekučného poriadku) sa môžu primerane uplatniť ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku vzťahujúce sa na dokazovanie. Ak exekučný súd pri preskúmaní žiadosti exekútora o udelenie poverenia na vykonanie exekúcie vychádza aj z iných listín (či iných dôkazov) než tých, ktoré sú výslovne uvedené v § 44 ods. 2 Exekučného poriadku (exekučný titul, návrh na vykonanie exekúcie a žiadosť o vydanie poverenia), a na tomto základe posúdi exekučný titul v neprospech oprávneného, je povinný dať mu možnosť vyjadriť sa k podkladom svojho preskúmania; ak tak exekučný súd neurobí, zakladá jeho rozhodnutie dôvod na vyslovenie porušenia základného práva oprávneného vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky. Pre ústavnú konformnosť konania ako celku postačuje, ak je oprávnenému táto možnosť reálne poskytnutá v odvolacom konaní.“

13. V prerokovávanej veci sťažovateľka podala proti napadnutému uzneseniu okresného súdu odvolanie a proti uzneseniu krajského súdu dovolanie na najvyššom súde.

14. Vzhľadom na doteraz uvedené, rešpektujúc už citované zjednocujúce stanovisko pléna ústavného súdu sp. zn. PLZ. ÚS 1/2014 zo 7. mája 2014, v súvislosti so sťažovateľkinou nosnou argumentáciou ústavný súd uzatvára, že aj na vec sťažovateľky možno vzťahovať ustálený právny názor ústavného súdu, podľa ktorého sťažovateľka mala z pohľadu „materiálneho“ možnosť vyjadriť sa k skutkovým zisteniam okresného súdu a z nich vyplývajúcemu (novému) právnenému posúdeniu veci, ktoré zakladali dôvod na zamietnutie žiadosti o udelenie poverenia na vykonanie exekúcie, čo aj využila v rámci ňou podaného opravného prostriedku (odvolania), a v rozsahu veci primeranom sa s touto jej obranou zaoberal krajský súd v rámci odvolacieho konania (m. m. I. ÚS 675/2013, I. ÚS 14/2014 bod 38, I. ÚS 41/2014).

15. Pre ústavnú udržateľnosť napadnutého postupu a uznesení krajského súdu a najvyššieho súdu postačuje, aby bola zásada kontradiktórnosti dodržaná v konaní ako celku (v posudzovanom prípade v konaní pred odvolacím súdom). Ústavný súd v tejto súvislosti vo svojej judikatúre opakovane uvádza, že „presadzovanie názoru, že na každom jednom stupni súdnictva musí byť uvedená zásada dodržaná bez výnimky, by podľa názoru ústavného súdu odvolaciemu súdu v zásade prisúdilo len funkciu akéhosi kasačného orgánu bez reálnej možnosti konvalidovať prípadné procesné nedostatky vlastným postupom“ (napr. I. ÚS 742/2013, II. ÚS 59/2014, III. ÚS 401/2013, IV. ÚS 70/2014).

16. V súlade s uvedeným ústavný súd opätovne poukazuje na to, že v posudzovanej veci sťažovateľka mala reálnu možnosť oboznámiť sa s dôvodmi zamietnutia žiadosti súdneho exekútora o udelenie poverenia na vykonanie exekúcie už z napadnutého uznesenia okresného súdu, proti ktorému aj podala odvolanie, v ktorom sa k týmto dôvodom vyjadrila. Preto ak aj okresný súd pochybil, keď nedal sťažovateľke možnosť vyjadriť sa k listinným dôkazom, jeho preskúmaniu ani k ním uskutočnenému právnenému posúdeniu, jeho pochybenie nemožno pričítať na ťarchu krajskému súdu a najvyššiemu súdu, keďže tieto procesné nedostatky boli odstránené v rámci odvolacieho konania. Z uvedeného dôvodu nemožno považovať napadnuté uznesenie krajského súdu a najvyššieho súdu ani ich postup, ktorý predchádzal vydaniu napadnutých uznesení, za také, ktoré porušujú sťažovateľkine základné práva a slobody.

17. Ústavný súd ďalej uvádza, že jedným z nevyhnutných predpokladov vedenia exekučného konania je relevantný exekučný titul, keďže bez jeho existencie nemožno exekúciu vykonať. Nie každá rozhodcovská doložka predstavuje automaticky neprijateľnú zmluvnú podmienku. Je totiž nepochybné, že k záveru o jej neprijateľnosti môže príslušný všeobecný súd dospieť len na základe komplexného posúdenia posudzovanej spotrebiteľskej zmluvy.

18. V nadväznosti na uvedené ústavný súd poukazuje na odôvodnenie smernice Rady č. 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (ďalej len „smernica o nekalých podmienkach“), podľa ktorého *„keďže na účely... smernice sa hodnotenie nekalého charakteru netýka podmienok, ktoré popisujú hlavný predmet zmluvy ani vzťah kvalita/cena tovaru alebo dodávaných služieb; keďže hlavný predmet zmluvy a vzťah cena/kvalita môže byť napriek tomu braný do úvahy pri hodnotení primeranosti ostatných podmienok...“*. Z prezentovaného vyplýva, že len hlavný predmet zmluvy (v okolnostiach posudzovanej veci je hlavným predmetom poisťnej zmluvy poisťné krytie poskytnuté dodávateľom, pozn.) a vzťah ceny a kvality tovaru alebo dodávanej služby sú vyňaté z posúdenia neprijateľnosti zmluvných podmienok. Zároveň však platí, že aj hlavný predmet zmluvy a vzťah ceny a kvality dodávanej služby môžu byť brané na zreteľ pri hodnotení primeranosti ostatných podmienok (rozumej ostatných podmienok poisťnej zmluvy). Z citovaného odôvodnenia smernice o nekalých podmienkach však nevyplýva vyňatie poisťných zmlúv z vecného rozsahu smernice o nekalých podmienkach en bloc, ako ani nemožnosť posúdenia nekalého charakteru podmienky zakladajúcej právomoc rozhodcovského súdu rozhodnúť spor vyplývajúci z poisťnej zmluvy.

19. Vo svojej konštantnej judikatúre ústavný súd uvádza, že súčasťou obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu. Všeobecný súd pritom nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ

rozhodnutia. Odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka na spravodlivý proces (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04).

20. Podľa názoru ústavného súdu napadnuté uznesenia krajského súdu a najvyššieho súdu uvedené požiadavky na odôvodnenie napĺňajú. Ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažností nezistil v postupe a v skutkových a právnych záveroch uznesenia krajského súdu a najvyššieho súdu nič ústavne nekonformné, čo by nasvedčovalo jeho arbitrárnosti alebo ústavnej neakceptovateľnosti. Krajský súd, ako aj najvyšší súd podľa posúdenia ústavného súdu odpovedali aj na ťažiskové argumenty sťažovateľky týkajúce sa posúdenia rozhodcovskej doložky a exekučného titulu, pričom vo svetle už uvedených záverov ústavného súdu a zjednocujúceho stanoviska pléna ústavného súdu sú závery týchto súdov ústavne udržateľné. Napadnuté uznesenia krajského súdu a najvyššieho súdu preto nemôžu mať také účinky, ktoré by boli v okolnostiach posudzovanej veci nezlučiteľné s ústavou, listinou a dohovorom garantovaným základným právom na súdnu ochranu a právom na spravodlivé súdne konanie, ako aj základným právom vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom (obdobne pozri aj II. ÚS 526/2016).

21. Na základe uvedených konklúzií ústavný súd sťažnosť sťažovateľky v časti namietaného porušenia jej práv napadnutým postupom a uzneseniami krajského súdu a najvyššieho súdu odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. októbra 2016